

ขั้นตอนการปลูกและการดูแลรักษาบวบก

การเตรียมการ	15 วัน	30 วัน	45 วัน	60 วัน	75 วัน	90 วัน
--------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

การเตรียมดิน

- ไถพรวนดินให้ร่วนซุยแล้วตากแดดทิ้งไว้ประมาณ 10 วัน
- ยกแปลงปลูกกว้าง 3 เมตร ระหว่างแปลงปลูกจัดเป็นร่องน้ำหรือทางเดินกว้าง 50 เซนติเมตร ลึก 15 เซนติเมตร

การเตรียมพันธุ์

การเพาะเมล็ด การปักชำ ไหลตัดแยกไหลที่มีต้นอ่อนและมีรากงอก

การปลูก

- จัดให้หลุมปลูกห่างกันด้านละ 15x15 เซนติเมตร
- เมื่อปลูกหรือปักชำแล้วต้องรดน้ำพอชุ่ม
- หลังจากปลูกหรือปักชำ 7 วัน ลำต้นจะเจริญเติบโตแตกยอดออกมาใหม่ 1-2 ยอด

การกำจัดวัชพืช

ทุก 20 วัน

การใส่ปุ๋ย

- ครั้งแรกใส่ปุ๋ยหลังจากปลูก 15-20 วัน โดยใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 อัตรา 5 กิโลกรัม ต่อไร่
- ครั้งที่สองจะเปลี่ยนเป็นใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 อัตรา 3 กิโลกรัม ต่อไร่
- ครั้งต่อไปใช้ปุ๋ยสูตรเสมอ 15-15-15 ในอัตรา 50 กิโลกรัม/ไร่

การให้น้ำ

ให้น้ำบวบกทุกวันเช้า - เย็น นานครั้งละ 2 ชั่วโมง

การเก็บเกี่ยว

หลังจากปลูกประมาณ 60 - 90 วัน เริ่มเก็บเกี่ยวได้ ใช้เสียมเหล็กขุดเซาะบริเวณใต้ราก

ศัตรูที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

โรคโคนเน่ารากเน่าของบวบก ให้ใช้เชื้อไตรโคเดอร์มาหว่านในแปลงปลูกนอนอนกินใบ ถ้าพบจำนวนไม่มากจะเก็บตัวมันออกไปทำลายทิ้งหรือหากพบว่ามีจำนวนมากต้อง ใช้สารเคมีหรือสารสกัดเมล็ดกลางสาดกำจัด

การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

นำต้นบวบกออกมาล้างน้ำทำความสะอาดเศษดิน เก็บใบเหลือเศษวัชพืชอื่นๆ ออกจากนั้นใช้มีดบางตัดบริเวณโคนต้นให้ได้ความยาวประมาณ 1 คืบนับจากปลายใบลงมา

เทคนิคการปลูกและดูแลรักษาบัวบก

1. การเตรียมการก่อนปลูก

a. การเตรียมดิน

ไถยกร่องเพื่อตากดินแล้วทิ้งไว้ประมาณ 15 วัน ไถพรวนดินให้ร่วนซุยจากนั้นจึงขุดแต่งให้เป็นรูปแปลง ยก ร่องเป็นแปลงปลูกกว้าง 3 เมตร ระหว่างแปลงปลูกจัดเป็นร่องน้ำหรือทางเดินกว้าง 50 เซนติเมตร ลึก 15 เซนติเมตร เพื่อให้มีการระบายน้ำทิ้งได้ดี เมื่อทำแปลงเสร็จให้ใส่อินทรีย์วัตถุหว่านลงบนแปลงให้ทั่ว แล้วรด น้ำให้ชุ่ม

b. การเตรียมพันธุ์

การปลูกบัวบกแต่เดิมใช้วิธีปลูกด้วยเมล็ด โดยนำมาเพาะในกระบะ เมื่อต้นกล้าแข็งแรงหรือมีอายุ 15 - 25 วัน จึงย้ายกล้าลงปลูกในแปลง ทำการดูแลรักษา ใส่ปุ๋ย ให้น้ำ ต่อมาได้พัฒนาเป็นการปลูก โดยใช้ไหลหรือ ลำต้น โดยใช้ไหลหรือลำต้นของบัวบกที่แตกต่างจากต้นแม่ โดยทำการขุดไหลหรือลำต้นนั้นให้ติดดิน จากนั้น นำดินมาพอกที่รากให้เป็นก้อนแล้วเก็บพักไว้ในที่ร่ม แล้วพรมน้ำเล็กน้อย จึงเก็บไว้อย่างน้อย 1 วัน พอวันที่ 2 สามารถจะนำแขนงนั้นไปปลูกได้เลย หรือหากไม่สะดวกที่จะเก็บพักไว้ก็สามารถจะขุดแขนงมาแล้วปลูก ได้เลยก็ได้

2. การปลูก

a. วิธีปลูก

เมื่อปลูกเสร็จแล้ว ให้ทำการรดน้ำให้ชุ่ม

b. การเตรียมดิน

ขุดหลุมลึก 3-4 ซม. ปลูกหลุมละ 1 ต้น

c. ระยะปลูก

ระยะระหว่างต้นและระยะระหว่างแถว 15x15 เซนติเมตร

d. จำนวนต้นต่อไร่

70,000-72,000 ต้น

3. การดูแลรักษา

a. การใส่ปุ๋ย

ครั้งแรกใส่ปุ๋ยหลังจากปลูก 15 - 20 วัน โดยใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 อัตรา 5 กิโลกรัมต่อไร่ การใส่ปุ๋ยครั้งที่สอง จะห่างจากการใส่ครั้งแรก 15 - 20 วันโดยเปลี่ยนเป็นใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 อัตรา 3 กิโลกรัมต่อไร่ การใส่ปุ๋ย ครั้งที่สามจะห่างจากการใส่ครั้งที่สอง 15 - 20 วันโดยเปลี่ยนเป็นใส่ปุ๋ยสูตรเสมอ 15-15-15 ในอัตรา 50 กิโลกรัม/ไร่ ทุกครั้งที่มีการใส่ปุ๋ยเสร็จแล้วจะต้องรดน้ำให้ชุ่ม สำหรับอัตราการใส่ปุ๋ยทุกครั้งจะดูการ เจริญเติบโต ความอุดมสมบูรณ์ของดินและความสมบูรณ์ของต้นบัวบกด้วย จึงจะทำให้เกิดประโยชน์อย่าง คุ่มค่า

b. การให้น้ำ

สามารถให้น้ำได้ 2 วิธีคือ ระบบมินิสปริงเกอร์ ซึ่งเปิดให้น้ำเข้าและเย็น ช่วงละ 10-15 นาที หากเป็นการใช้สายยางเดินฉีดน้ำให้รดจนกว่าจะชุ่มเพราะใบบัวบกจะเจริญเติบโตได้ดีเมื่อได้รับความชื้นที่เหมาะสม

4. การป้องกันกำจัดศัตรูพืช

- โรคโคนเน่ารากเน่าของบัวบก ให้ใช้เชื้อไตรโคเดอร์มาหว่านในแปลงปลูกหรือใช้วิธีเซตกรรม
- หนอนกินใบ ถ้าพบจำนวนไม่มากจะเก็บตัวมันออกไปทำลายทิ้งหรือหากพบว่ามีจำนวนมากใช้สารสกัดจากสะเดาฉีดพ่นเพื่อกำจัด หรือให้น้ำแมลงกลางสาตจำนวน 1.5 กิโลกรัม มาบดนำไปผสมกับน้ำ 1 ปี๊บ หมักทิ้งไว้ประมาณ 12 ชั่วโมง หลังจากนั้นนำมากรองเอาแต่เฉพาะน้ำไปฉีดพ่นให้ทั่วแปลง

5. การปฏิบัติก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว

ต้นเถาบัวบกออกมาด้านล่างน้ำ ทำความสะอาดเก็บใบเหลืองเศษวัชพืชอื่น ๆ ออกจากนั้นใช้มีดบางตัดบริเวณโคนต้นให้ได้ความยาวประมาณ 1 คืบนับจากปลายใบลงมา นำต้นเถาบัวบกออกมาล้างน้ำ ตากแดดให้แห้งสนิทห้ามตากแดดจัดเพราะการตากแดดจัด จะทำให้ใบบัวบกสีซีด

6. ข้อมูลอื่นๆ

สารสำคัญและสรรพคุณ

บัวบก (*Centella asiatica*) เป็นพืชสมุนไพรที่สำคัญชนิดหนึ่ง และเป็นตัวยาหนึ่งในตำรับอายุรเวท เนื่องจากสารสกัดจากบัวบกมีคุณสมบัติในการสมานแผล รักษาการอักเสบ เพิ่มความจำและต้านมะเร็ง นอกจากนี้สารออกฤทธิ์ที่สำคัญในบัวบกซึ่งได้แก่ กรดเอเชียติก (asiatic acid) เอเชียติโคไซด์ (asiaticoside) กรดมาเดคาสสิก (madecassic acid) และ มาเดคาสโซไซด์ (madecassoside) และป้องกันการเกิดปฏิกิริยาแอมีลอยด์ (b-amyloid) ซึ่งมีผลต่อระบบประสาทและโรคอัลไซเมอร์ (Alzheimer)

การใช้ประโยชน์

สวนที่ไซ ทั้งต้น

วิธีใช้ นำใบมารับประทานเป็นผักสด หรือคั้นน้ำทำเป็นเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์บัวบกเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพหลากหลาย เช่น ยาใช้ภายนอก เวชสำอางสมุนไพร เครื่องสำอางลดรอยเหี่ยวย่น ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมบำรุงสมองในผู้สูงอายุ

ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของบัวบก

สภาพแวดล้อม	ความเหมาะสม	ข้อจำกัด
1. สภาพภูมิอากาศ 1.1 อุณหภูมิ 1.2 ความต้องการแสง 1.3 ปริมาณน้ำฝน	- เจริญเติบโตได้ดีที่อุณหภูมิ ระหว่าง 25 - 30 องศาเซลเซียส - เป็นพืชที่ไม่ชอบแสงแดดจัด ต้องการแสงมาก - ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,200 – 2,500 มิลลิเมตรต่อปี	
2. สภาพพื้นที่	- เป็นพื้นที่ดอน ไม่มีน้ำขัง หรือควบคุมน้ำได้ดี	- ไม่เหมาะสมกับพื้นที่แห้งแล้ง
3. สภาพดิน 1.1 โครงสร้างของดิน 1.2 ปริมาณอินทรีย์วัตถุ 1.3 ลักษณะของดิน	- ดินร่วนปนทราย ชื้นแฉะ - มีอินทรีย์วัตถุอุดมสมบูรณ์ - เป็นดินที่มีความชุ่มชื้นมาก มีการระบายน้ำดี	
4. ธาตุอาหาร	- เน้นให้ธาตุไนโตรเจนเพื่อให้เกิดใบมากขึ้น	
5. สภาพน้ำ	- มีความสะอาด ไม่มีสารอินทรีย์และสารอนินทรีย์ที่เป็นพิษปนเปื้อน ไม่มีโลหะหนักปนเปื้อน	

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และแหล่งสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

1. ใช้ไหลหรือลำต้นปลูก ทำให้เก็บผลผลิตได้ไวกว่าการปลูกด้วยเมล็ด
2. การปลูกบวบเพื่อเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมสมุนไพร ควรปลูกโดยปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง และไม่ให้มีโลหะหนักในดินและในผลผลิต หรือปลูกในระบบเกษตรอินทรีย์
3. การปลูกในพื้นที่ที่ไม่ทำร่องน้ำ ควรจัดระบบการให้น้ำบวบเป็นแบบมินิสปริงเกอร์เพื่อให้ต้นบวบได้รับน้ำอย่างเพียงพอ

แหล่งสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม

<http://www.karnkaset.com/index.php?p=1&s=1&m=4&i=102>

<http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%A7%E0%B8%9A%E0%B8%81>

http://natres.psu.ac.th/radio/radio_article/radio44-45/44-450021.htm

คู่มือปลูกพืชสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจชุมชน การปลูกยารักษาป่า 1 มูลนิธิสุขภาพไทย